

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Досвід впровадження ринкових реформ привів до розуміння того, що основним фактором динамічного розвитку національної економіки, його високої ефективності є не стільки ринок сам по собі, скільки бізнес, зокрема агробізнес, і підприємництво як потрібні його складові, а також своєчасне оцінювання їх розвитку. Основна маса статистичної і економічної літератури з агробізнесу та підприємництва розглядає практичні аспекти даної проблеми, не вникаючи в суть цих явищ. Ось чому необхідно максимально об'єктивно висвітлити основні теоретичні та практичні аспекти застосування статистичних методів для отримання надійних, своєчасних та точних результатів про стан та перспективи розвитку агробізнесу в Україні.

Мета дослідження полягає в тому, щоб більш глибоко і детально проаналізувати сучасний стан агробізнесу України та виявити основні тенденції його розвитку за допомогою статистичних методів.

Завдання дослідження:

- розкрити сутність агробізнесу та основних його категорій;
- сформувати інформаційну базу даних про агробізнес на підставі сучасних статистичних вибіркового досліджень сільського господарства України та статистичної звітності;
- розрахувати та проаналізувати основні показники, які нададуть статистичну характеристику стану розвитку агробізнесу, зокрема рослинництва в Україні;
- запропонувати та реалізувати комплексний підхід до оцінювання агробізнесу України на за допомогою статистичних методів, що дозволить проаналізувати структуру, динаміку агробізнесу, виявити та оцінити взаємозв'язки між основними показниками агробізнесу;
- визначити та охарактеризувати основну тенденцію розвитку обсягів валової продукції агробізнесу України за період 2006-2016 рр. і та здійснити прогнозування на найближчі роки;
- порівняти обсяги виробництва та перспективи розвитку продукції агробізнесу України та Білорусі.

Об'єктом дослідження обрано агробізнес України та його складові.

Предмет дослідження є кількісно-якісна характеристика агробізнесу України.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є комплекс загальнонаукових та фундаментальних положень економічної та статистичної науки, наукові та науково-практичні публікації. В процесі дослідження використані такі методи: статистичне спостереження, обчислення відносних величин структури, динаміки, інтенсивності, аналіз рядів динаміки, кореляційно-регресійний аналіз, табличний та графічний методи.

Інформаційна база дослідження складається з офіційних даних Державного комітету служби статистики України, статистичних щорічників, публікацій, наукових статей та монографій, Національного статистичного комітету Республіки Білорусь.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (50 найменувань) та 16-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 116 сторінок. Основний зміст викладено на 99 сторінках. Робота містить 13 таблиць, 33 рисунка.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 3 статті: 1) Бодрова А. В. Статистический анализ внутреннего туризма в Украине [Текст] / А. В. Бодрова, Ю. О. Ольвинская// Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 2 – Одеса, ОНЕУ. – 2016. – С. 137– 144.; 2) Бодрова О. В. Зовнішньоекономічні зв'язки між Україною та Великобританією[Текст] / О. В. Бодрова, О. Г. Милашко// Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 3. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2017. – С. 18 – 24.; 3) Статистична оцінка сучасного стану агробізнесу та тенденцій його розвитку в Україні[Текст] / О. В. Бодрова, Т. В. Погорелова // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 4. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2017. – С. 20– 27.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретичні аспекти статистичної оцінки агробізнесу»* розглянуто сутність агробізнесу та його категорій, проблеми статистичного оцінювання агробізнесу та шляхи їх вирішення. У даному розділі розглянуто методику розрахунку основних показників агробізнесу: валової продукції сільського господарства, урожайності основних сільськогосподарських культур, обсягу посівних площ рослинних культур, структури експорту-імпорту, рівня рентабельності сільського господарства. Означені показники аналізуються у динаміці, наводиться їх структура.

За період 2010-2016 рр. тенденція коливань обсягу валової продукції рослинництва має позитивну тенденцію до збільшення. Так, у 2016 році обсяг валової продукції зерна склав 185052,1 млн. грн., що на 48,6% більше ніж у 2010 році. Окрім валового збору кінцевого виробництва сільськогосподарських культур на рівень розвитку агробізнесу значно впливає урожайність, тобто середній розмір певної продукції рослинництва, отриманої з одиниці фактично зібраної площі. Протягом 2010-2016 рр. склалася чітка тенденція до збільшення рівня врожайності всіх основних сільськогосподарських культур. Найвищими темпами відбувається збільшення урожайності цукрових буряків та зернових культур. Урожайність цукрових буряків збільшилась на 72,6% відносно 2010 року, а зернових - на 71,4% відносно 2010 року. За аналізований період спостерігається збільшення обсягів експорту зерна на 14%, експорт олії та насіння скоротився на 7%, хоча в 2010 році їх експорт займав майже 60% від усього обсягу. Наразі у 2016 році обсяг експорту олії та насіння складає 46%, а зернових культур 51% від загального експорту, що змінює ситуацію у направленні експорту. А в структурі імпорту відбуваються зміни навпаки – у

2016 році обсяг насіння олійних культур збільшився на 12%, а обсяг олії збільшився на 6% відносно 2010 року.

Оцінюючи рівень рентабельності сільського господарства та рослинництва можна стверджувати, що ефективність відносно 2005 року збільшилась, проте не має чіткої тенденції та її дуже складно спрогнозувати.

У першому розділі особлива увага надається теоретичним основам кореляційно-регресійного аналізу агробізнесу.

У другому розділі «**Статистичний аналіз розвитку агробізнесу України за період 2006-2016рр.**» виявлено та оцінено взаємозв'язки між основними показниками рослинництва, які опосередковують сільське господарство України. З цією метою побудовано та проаналізовано регресійні моделі за період 2006-2016 рр. Покрокова реалізація алгоритму кореляційно-регресійного аналізу показала, що на рівень рентабельності зернових культур України впливає тільки один фактор – середні ціни реалізації зернових культур. Зі зростанням середніх цін реалізації зернових культур на одну гривню рівень рентабельності зернових культур збільшиться в середньому на 1,1%. Отримана регресійна модель значуща, надійна, адекватна за всіма статистичними критеріями.

У другому розділі охарактеризовано основну тенденцію розвитку валової продукції агробізнесу України за період 2006-2016 рр. Аналітичне вирівнювання динамічного ряду валової продукції агробізнесу відбувалося по прямий лінії. Оскільки значення індексу детермінації наближається до 1, то отримане рівняння тренду з високим ступенем точності дає опис вихідного ряду динаміки, а отже придатне для прогнозування. Якщо збережеться тенденція до рівномірного зростання валового випуску продукції агробізнесу, що сформувалось протягом 2006-2016 рр., то можна очікувати, що у 2017 р. валовий випуск сільського господарства складатиме 270347,3 млн. грн.

Закінчує статистичне дослідження порівняльний аналіз основних показників агробізнесу України та в Білорусі за останні роки.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. На сучасному етапі розвитку економіки України роль агробізнесу зростає та приносить 12% ВВП. Тому статистичний аналіз, узагальнення досвіду інших країн, визначення напрямку основних тенденцій і факторів, що впливають на розвиток агробізнесу є не тільки актуальним, але й необхідним на сьогоднішній день.

2. Агробізнес доцільно розглядати в узькому (сільське господарство) та широкому сенсі слова. У широкому трактуванні агробізнес являє собою особливу підсистему економічних відносин, яка склалася в аграрному секторі розвинених країн внаслідок злиття аграрного, промислового і торгового капіталу у процесі поглиблення інтеграційних зв'язків між сільським господарством та промисловістю, що утворило сукупність взаємозалежних галузей з виробництва та забезпечення населення продуктами харчування,

тобто починаючи із сільського господарства і закінчуючи доведенням готових продуктів до покупця.

3. Розрахунок структури та динаміки основних показників агробізнесу довів, що зерновий сектор України є стратегічною галуззю економіки держави, а його продукція виступає лідером експортних операцій.

4. Виявити та оцінити взаємозв'язки між основними показниками агробізнесу можна за допомогою кореляційно-регресійного аналізу. Результати його проведення доводять, що протягом 2006-2016 рр. на рівень рентабельності зернових культур більш усього впливають зовнішні чинники, тобто середні ціни реалізації зернових культур. Інакше кажучи, прибутковість аграрних підприємств, які займаються вирощуванням зернових та зернобобових культур залежить від ціни на продукцію та кількості реалізованої продукції.

5. Для оцінювання основної тенденції розвитку агробізнесу доцільно використовувати аналітичне вирівнювання динамічного ряду валової продукції сільського господарства. У 2006-2016 рр. валовий випуск продукції в середньому щорічно збільшувалися на 4693,1 млн. грн. з урахуванням тенденції до рівномірного зростання. Отримані лінійні тренди є статистично значимими та надійними, що дозволяє розробити прогноз на три роки. З ймовірністю 95% при умові збереження комплексу факторів, які впливають на валовий випуск продукції агробізнесу, можна очікувати збільшення обсягів продукції, та в 2019 році він складе 289119,6 млн. грн.

6. Статистична порівняльна характеристика агробізнесу України та Білорусі дозволила зробити такі висновки. Обидві країни знаходяться у стані сталого розвитку сільського господарства, проте мають значний агропромисловий потенціал. Напрямки розвитку агробізнесу у країнах різні: Україна пріоритетним напрямком агробізнесу вважає рослинництво, а Білорусь взяла курс на розвиток тваринництва. Взагалі для подальшого розвитку сільського господарства в обох країнах необхідно впроваджувати стійку матеріально-технічну базу, інноваційні технології для підвищення рівня врожайності та стимулювати приплив інвестицій.

У заключенні відмітимо, що тільки комплексне використання статистичних методів дозволяє отримати надійну, сучасну оцінку основних тенденцій розвитку агробізнесу України.

АНОТАЦІЯ

Бодрова О.В. «Статистична оцінка сучасної тенденції розвитку агробізнесу в Україні»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «051 Економіка» за магістерською програмою професійного спрямування «Статистика бізнесу та державного управління». – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2017.

У роботі розглядаються сутність агробізнесу, основні його категорії і ланки, теоретичні та практичні проблеми оцінювання розвитку агробізнесу в Україні за допомогою статистичних методів.

Висвітлено стан розвитку агробізнесу, сформована система основних аналітичних показників агробізнесу на основі сучасної статистичної звітності. Проаналізовано структуру агробізнесу України в широкому та вузькому сенсі слова, динаміку валової продукції сільського господарства, зокрема рослинництва України, структуру та динаміку урожайності сільськогосподарських культур, експорту-імпорту продукції, динаміку посівних площ рослинних культур, загального рівня рентабельності сільськогосподарської продукції за 2006-2016 рр. Побудовано та проаналізовано регресійну модель взаємозв'язку рентабельності зернових культур та основних показників агробізнесу України за період 2006-2016 рр..

Запропоновано комплексний підхід до статистичного оцінювання агробізнесу України, реалізація якого надала змогу охарактеризувати основні тенденції розвитку та отримати прогностні дані обсягів валової продукції сільського господарства на найближчий час та провести порівняльний аналіз агробізнесу України і Білорусі.

Ключові слова: агробізнес, рослинництво, сільське господарство, обсяг валової продукції, урожайність, рентабельність, структура експорту-імпорту, кореляційно-регресійний аналіз, статистичний прогноз .

ANNOTATION

Bodrova O. "Statistical assessment of the country's tendencies in the development of agribusiness "

Qualifying work on obtaining a master's degree in the specialty «051 Economy » under the master's program « Statistics of the enterprise that state management ». – Odessa National Economics University. – Odessa, 2017.

The article deals with the essence of agribusiness, its main categories and links, theoretical and practical problems of estimating the development of agribusiness in Ukraine by means of statistical methods.

The state of agribusiness development is highlighted, the system of basic analytical indicators of agribusiness is formed on the basis of modern statistical reporting. The structure of agribusiness of Ukraine in the broad and narrow sense of the word, the dynamics of gross agricultural production, in particular Ukrainian crop production, structure and dynamics of crop yield, export-import of products, dynamics of crop area of plant crops, general level of profitability of agricultural production for 2006-2016 are analyzed. The regression model of the interconnection of profitability of grain crops and the main indicators of agribusiness in Ukraine for the period 2006-2016 was constructed and analyzed.

A comprehensive approach to the statistical estimation of agribusiness in Ukraine was proposed, the implementation of which provided an opportunity to characterize the main trends of development and to obtain forecast data on gross agricultural output in the near future and to conduct a comparative analysis of agribusiness in Ukraine and Belarus.

Keywords: agribusiness, crop production, agriculture, gross output, yield, profitability, export-import structure, correlation-regression analysis, statistical forecast.